

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่แต่งขึ้น นับว่าเป็นงานศิลปะที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิดและจินตนาการ จากนั้นจึงเรียบเรียง นำมาบอกเล่า บันทึก ขับร้อง หรือสื่อออกมาด้วยกลวิธีต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมจึงเป็นอาหารทางจิตใจของมนุษย์ที่สร้างขึ้นเพื่อเพลิดเพลินหรือก่อให้เกิดความสะเทือนใจ ผู้อ่านสามารถสัมผัสความสุขความบันเทิงจากเรื่องราวที่นักเขียนสร้างขึ้น ดังที่ รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2544 : 29) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างพลังอารมณ์เพื่อสะเทือนใจผู้อ่านนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในวรรณคดี ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเคลิบเคลิ้มลื่นไหลจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกสมมติ มาหาที่ผู้เขียนสร้างขึ้น นอกจากนี้ วรรณกรรมยังเป็นเครื่องมือสื่อสารความนึกคิดของมนุษย์อย่างหนึ่ง เพราะวรรณกรรมยังมีส่วนสร้างจินตนาการและความรู้สึกของนักประพันธ์ ผู้แต่งย่อมแสดงทัศนะของตนผ่านทางวรรณกรรม ความคิดเห็นของผู้แต่งอาจเป็นตัวแทนความคิดของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือของสังคมทั้งหมด อาจเป็นความคิดที่คล้อยตามหรือรักษาความคิดของสังคมหรือคัดค้านความคิดของสังคมที่ตนดำรงอยู่ก็ได้ พลศักดิ์ จิระไกรศิริ (2522: 105) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นผลงานการสร้างสรรคทางความคิดของมนุษย์ในยุคหนึ่งยุคใด และความคิดของมนุษย์นั้นก็ถูกกำหนดโดยสภาพทางวัตถุในขณะนั้น

วรรณกรรมเป็นเรื่องที่ผูกพันกับชีวิตและสังคมอย่างเหนียวแน่น เพราะวรรณกรรมคือภาพสะท้อนของชีวิตและสังคมในมุมใดมุมหนึ่ง และมีความสัมพันธ์กับชีวิตทั้งในแง่สร้างเสริมปัญญาละประสบการณ์ ตรีศิลป์ บุญขจร (2547 : 4) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม เป็นเรื่องที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ทั้งนี้เพราะนักเขียนคนเดียวเปรียบเสมือนคนสามคน คือเป็นนักประพันธ์ เป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น และเป็นพลเมืองของสังคม นักเขียนจึงยากที่จะหลีกเลี่ยงอิทธิพลของสังคมในยุคสมัยของตนเองได้ ดังได้กล่าวแล้วว่า วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัย ไม่ว่าจะนักเขียนจะจงใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม นักวิจารณ์บางคนจึงกล่าวว่า วรรณกรรมเป็นคั่นฉ่องแห่งยุคสมัย เนื่องจากเป็นภาพถ่ายชีวิตของยุคสมัยนั่นเอง

พิชัย ศรีภู (2542 : 105) กล่าวว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กัน มนุษย์เป็นผู้สร้างวรรณกรรมและได้บันทึกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยไว้ ดังนั้นจึงสามารถศึกษาวรรณกรรมได้ในสังคมทำนองเดียวกัน ก็สามารถดูสังคมได้จากวรรณกรรม นอกจากนี้ วรรณกรรมและสังคมยังมีบทบาทและอิทธิพลซึ่งกันและกันอีกด้วย วรรณกรรมมีอิทธิพลในการเสริมสร้างทัศนคติต่อบุคคลในสังคม ซึ่งจะมีผลในการเปลี่ยนแปลงลักษณะสังคมขณะเดียวกันนักเขียน

ซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ก็ย่อมแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดีร้อยแก้วประเภทเรื่องเล่าที่มีพัฒนาการมาจากการแต่งนิทานของไทยในสมัยก่อน มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับนวนิยาย แต่ก็มีข้อแตกต่างคือ มีความยาวของเนื้อเรื่องที่สั้นกว่า มีโครงเรื่องเพียงโครงเรื่องเดียว ดำเนินเรื่องอย่างกระชับรวดเร็ว มีแก่นเรื่องเพียงอย่างเดียว ใช้ตัวละครน้อย ใช้ฉากและเวลาอันจำกัด (สุจิตรา จรจิตร. 2547 : 85) นอกจากนี้เรื่องสั้นยังมีลักษณะการใช้ลีลาภาษาที่ดึงดูดความสนใจ มักจบลงอย่างคาดไม่ถึง และเป็นผลผลิตของนักเขียนที่ได้รับอิทธิพลจากสังคม ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพของสังคมเช่นชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้ เกศินี จุฑาวิจิตร (2550 : 279) ได้กล่าวว่า เรื่องสั้นหลายเรื่องได้สะท้อนสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่ขัดแย้ง และประชาชนมีชีวิตที่ดิ้นรนชวนวายอยู่กับตัวเอง ไม่มีความผูกพันกับผู้อื่น มีแต่ตระหนักถึงส่วนตัวหรือการยึดถือในคุณค่าของปัจเจกบุคคลนิยม นอกจากนี้ เรื่องสั้นยังเป็นงานเขียนที่แสดงลักษณะของผู้คนเหมือนกระจกเงาอย่างรวดเร็วและสมบูรณ์ที่ทรงพลังอำนาจที่สุด โดยผ่านการบรรยายเป็นลายลักษณ์อักษร ดังนั้น เรื่องสั้นจึงเป็นงานเขียนที่น่าสนใจและมีคุณค่าสำหรับผู้อ่าน

รางวัลนายอินทร์อะวอร์ดเป็นรางวัลที่บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) จัดขึ้น ดำเนินธุรกิจมาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับธุรกิจหนังสือเล่มของสำนักพิมพ์ในเครืออมรินทร์มาโดยลำดับ กล่าวคือ ไม่ได้มุ่งเน้นแต่กำไรสูงสุด ทว่ามีจุดมุ่งหมายส่งเสริมการเรียนรู้ การศึกษา และการมุ่งสร้างสังคมแห่งการอ่าน เพื่อที่จะร่วมเสริมสร้างสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและชุมชนที่เข้มแข็งจากหลักการดังกล่าว ในปีพุทธศักราช 2542 ร้านนายอินทร์ จึงริเริ่มโครงการประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ด้วยการจัดประกวดต้นฉบับประเภทสารคดีเป็นประเภทแรก ต่อมาในปีพุทธศักราช 2543 จึงเพิ่มการประกวดประเภทหนังสือภาพสำหรับเด็ก และวรรณกรรมเยาวชน กระทั่งปีพุทธศักราช 2548 จึงได้จัดประกวดประเภทเรื่องสั้น กวีนิพนธ์ และนวนิยาย รวมประเภทการประกวดจากอดีตถึงปัจจุบันเป็น 6 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ ประเภทสารคดี ประเภทนิทานภาพสำหรับเด็ก ประเภทวรรณกรรมเยาวชน ประเภทเรื่องสั้น ประเภทกวีนิพนธ์ ประเภทนวนิยาย

เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดตั้งแต่ พ.ศ. 2548 ถึงปัจจุบัน รวมทั้งหมด 9 เล่มได้แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของสังคมไทยในหลาย ๆ ด้านเป็นอย่างดี ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงสนใจวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556 ซึ่งจะทำให้เข้าใจภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นและอิทธิพลที่มีต่อผู้อ่าน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556 ที่มีต่อ

ผู้อ่าน

1.3 สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. ภาพสะท้อนของสังคมไทยในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556 แสดงให้เห็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมของสังคมไทยส่วนใหญ่ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิม และแสดงให้เห็นถึงปัญหาสังคมต่าง ๆ รวมทั้งในด้านครอบครัว การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างชัดเจน ทำให้คนในสังคมได้รับผลกระทบในการดำเนินชีวิต

2. เรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556 มีอิทธิพลต่อผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านยกระดับจิตใจได้ในการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม และมีอิทธิพลต่อผู้อ่านในการแก้ปัญหาสังคมด้านครอบครัว การเมือง และวิกฤติเศรษฐกิจ

1.4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม

ภาพสะท้อนจากวรรณกรรม คือ สภาพความเป็นอยู่ของสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมจากการนำเสนอของผู้เขียน ทั้งด้านความเป็นอยู่ ประเพณีธรรมเนียม วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม เพราะว่าผู้เขียนเป็นคนอยู่ในสังคม ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านประเพณีธรรมเนียม วัฒนธรรม ค่านิยม และความเชื่อ เป็นต้น ผู้เขียนได้นำประสบการณ์ชีวิตไปสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมขึ้น และแทรกในวรรณกรรม ทำให้วรรณกรรมที่เขาสร้างสรรค์มีลักษณะ ทำนองการเขียนเฉพาะของตัวเอง แตกต่างจากวรรณกรรมของนักเขียนอื่น

2. แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมหรือผู้อ่าน

วรรณกรรมมีอิทธิพลต่อสังคมหรือผู้อ่าน หมายความว่า ผู้แต่งมีทัศนคติต่อสังคมอย่างไรก็จะแสดงความคิดเห็นลงไปในวรรณกรรม ถ้าผู้อ่านมีความเห็นสอดคล้องกัน 2 ลักษณะ คือ อิทธิพลภายนอกและอิทธิพลภายใน อิทธิพลภายนอกของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมหรือผู้อ่าน คือ อิทธิพลทางด้านวัตถุภายนอกที่ผู้อ่านวรรณกรรมสามารถจะสังเกตเห็นได้ชัดเจนจากการเขียนหรือการ

บรรยายของผู้แต่ง เช่น ด้านการแต่งกาย หรือการกระทำเลียนแบบอย่างในวรรณกรรม อิทธิพลภายใน คือ อิทธิพลทางความคิดการสร้างค่านิยม การแสดงความรู้สึกรู้สึกความอุดมคติของนักเขียน

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์รวมเรื่องสั้นเข้ารอบสุดท้ายรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556 จำนวน 5 เล่ม รวม 80 เรื่อง ดังนี้

1. ฆาตกร พ.ศ. 2552 จำนวน 20 เรื่อง
2. บ้านสัตว์เลี้ยง พ.ศ. 2553 จำนวน 20 เรื่อง
3. เหตุการณ์แม่บ้านกรีตร้อง พ.ศ. 2554 จำนวน 15 เรื่อง
4. ชายชราเบาหวาน พ.ศ. 2555 จำนวน 15 เรื่อง
5. จุนอิจิกับคอร์ปัส แคลโลซัม ในตอนที่การกระจัดเท่ากับศูนย์ พ.ศ. 2556 จำนวน 10 เรื่อง

ทั้งนี้การคัดเลือกเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ผู้วิจัยพิจารณาจากหนังสือเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ทั้งหมด 9 เล่ม โดยเลือก 5 เล่ม จากปีปัจจุบันย้อนไปในอดีต

1.6 ค่านิยมศัพท์เฉพาะ

1. ภาพสะท้อน หมายถึง สภาพของสังคมที่นักเขียนถ่ายทอดไว้ในวรรณกรรม เช่น เหตุการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคม เป็นต้น

2. เรื่องสั้น หมายถึง บันเทิงคดีร้อยแก้วรูปแบบหนึ่ง มีขนาดความยาวที่ไม่กำหนดตายตัว โดยมีเรื่องราวสั้น ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีโครงเรื่องเดียว ความคิดสำคัญเพียงความคิดเดียว เพื่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจผู้อ่าน

3. อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อผู้อ่าน หมายถึง ทศนคติและมุมมองที่ผู้เขียนแทรกอยู่ในวรรณกรรม ซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ และวรรณกรรมสามารถชี้แนะให้คนในสังคมยอมรับและปฏิบัติตาม ช่วยสร้างสรรค์สังคมด้วยการปลูกฝังค่านิยม อุดมคติ ความเชื่อ และแบบอย่างให้แก่สังคมและผู้อ่านได้

4. สังคมไทย หมายถึง ถิ่นอาศัยที่คนไทยดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ.2552-2556 เพื่อพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยทุกคนในสังคมไทยยึดถือกฎระเบียบข้อตกลงและวัฒนธรรมไทยเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตร่วมกัน

5. รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด หมายถึง รางวัลชนิดหนึ่งที่จัดขึ้นโดยร้านคำปลีกหนังสือในเครือบริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) มุ่งหวังให้เป็นเวทีแสดงความสามารถของนักเขียน อีกทั้งเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดงานเขียนใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพในสังคมไทย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษาและรวบรวมหนังสือเรื่องสั้นที่ได้รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด
3. คัดเลือกหนังสือที่ต้องการนำมาวิเคราะห์จากรวมเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดทั้งหมด โดยคัดเลือกได้จำนวน 5 เล่ม คือ ฆาตกร บ้านสัตว์เลี้ยง เหตุการณ์แม่บ้านกรีดร้อง ชายชราเบาหวาน และจุนอิจิกับคอร์ปัส แคลโลซิม ในตอนที่การกระจัดเท่ากับศูนย์
4. ศึกษาหนังสือเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556
5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมของเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556
6. วิเคราะห์อิทธิพลของเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556 ที่มีต่อผู้อ่าน
7. รายงานผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้รู้และเข้าใจภาพสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556
2. ทำให้รู้และเข้าใจอิทธิพลในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556 ที่มีต่อผู้อ่าน
3. ทำให้ผู้อ่านสามารถรู้และเข้าใจภาพสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2552-2556 และนำความรู้เหล่านี้มาปรับตัวให้ตนเองพัฒนาได้